pak si zopakovat cestu do Žitné, tam uhnout na Fra, pak ve finále přes Václavák do Týna. Že by novodobá pouť?
Cesta by měla rozumnou chůzí trvat čtyři a půl hodiny. S posezením bychom to zvládli za standardní pracovní dobu. Kdo se přidá? S sebou zápisník, tužku a něco peněz. Možná budeme poté moudřejší. A čím víc hlav, tím víc poznámek, tím víc rozumu.
A jelikož jsou Kavárny pořád kniha poezie, na závěr by se slušelo něco veršů. Nejvíc se mi líbily tyto: *„každý malý chlapec chce strčit prst do nosní dírky: / takoví jsou chlapci.“*

Jan Spěváček
autor není literární kritik ani historik

foto archiv autora

Lukáš Jiřička: Každé médium vždy zcela odlišně pracuje se svým vnitřním uspořádáním, svým omezením

Dobyvatelé akustických scén. Od radioartu k hudebnímu divadlu

Lukáš Jiřička

Nakladatelství AMU 2015, 415 stran

V minulém roce vydalo nakladatelství AMU studii **Lukáše Jiřičky** *Dobyvatelé akustických scén. Od radioartu k hudebnímu divadlu.* Lukáš Jiřička (* 1979) je znám nejen jako divadelní dramaturg, režisér a dramaturg radioartových projektů, ale i jako hudební, respektive divadelní publicista. Jeho záběr je opravdu veliký, a tak v Jiřičkově portfoliu můžete mimo jiné nalézt, že napsal libreto k opeře Miroslava Pudláka *Sasíci v Čechách* a že dramaturgicky spolupracoval s progresivní taneční skupinou VerTeDance nebo s festivalem jiné hudby Stimul. Za zmínku určitě stojí i realizace radioartových kompozic na motivy textů kultovního tvůrce béčkových filmů Eda Wooda, na nichž se podílel i bytostný improvizátor Tomáš Procházka ze „sudetské“ skupiny B4. Možná se o autorovi *Dobyvatelů akustických scén* rozepisuji zbytečně moc, ale své opodstatnění to má. Jedním z mála nedostatků knihy je totiž absence alespoň krátkého biobibliografického textu.
Lukáš Jiřička se v Dobyvatelích akustických scén snažil o průnik do dvou zdánlivě odlišných světů, jednak do světa na zvuku založeného radioartu, jednak do světa hudebního divadla, opery, multimediálních instalací, kde hraje naopak velkou roli i dramatická a performativní složka. Ve své studii se Jiřička zaměřil hlavně na „německý“ okruh tvůrců, když podrobně analyzuje dílo a poetiku Heinera Goebbelse, Olgy Neuwirth, Andrease Ammera a Helmuta Oehringa. Mimochodem, v Německu, kde má experimentální radioart dlouholetou tradici, existuje hned několik rozhlasových stanic, které mu dávají značný prostor – NDR, Bayern 2, WDR…
I když jsou Dobyvatelé postaveni hlavně na díle německých umělců, nemohl Jiřička opomenout i mimoevropský a český kontext. Až Američan John Cage přece popkulturu naučil, jak vypadá hudební experiment. Jiřička doceňuje i význam E. F. Buriana, velkého propagátora voicebandu, jehož dílo a průkopnické postupy jsou dlouhodobě ignorovány i kvůli Burianově komplikované komunistické minulosti. Lukáš Jiřička však bohužel zapomíná na Milana Knížáka. Knížák je sice arogantní a nesympatický, zřejmě i nesnesitelný, ale často stojí o dva tři kroky přede všemi. Mluvím třeba o šedesátých letech a jeho pokusech

s destruovanou hudbou. Navíc byl tenkrát dosazen do pozice Director Fluxus East, což byl na mániču z Mariánských Lázní docela úspěch.

Jiřičku zajímá postbrechtovské hudební divadlo, které se s důrazem na separaci jevištních elementů rozešlo s wagnerovským gesamtkunstwerkem. Nejznámějším inovátorem v oblasti hudebního divadla a scénických koncertů, kterého Jiřička z německojazyčného okruhu představuje, je Heiner Goebbels. Za pozornost určitě stojí Goebbelsova inscenace z roku 2012 *When the Mountain Changed its Clothing*, jejíž znepokojující atmosféru podporuje nejen angažování slovinského dívčího prepubertálního sboru Carmina Slovenica, ale také scéna dotvořená obrazy naivistických umělců. Mimochodem, jedna z prvních vět představení zní: *„What do little girls dream about? – Knives, and blood.“*

Jiřičkova studie obsahuje i rozsáhlé a velmi dobře vedené rozhovory nejen se čtveřicí vybraných umělců. Pro mě osobně se jedná o nejzajímavější část Dobyvatelů akustických scén. Některé myšlenky, které zde zaznívají, by se dokonce daly tesat do kamene: *„Mám velmi rád Johna Cage, neboť představuje samu hraniční mez myšlení o zvuku a hudbě. Zároveň demaskuje nebo definuje mez samotného skládání, za niž už pravděpodobně nejde jít. Jím se dá inspirovat donekonečna, přičemž není tak důležité jej poslouchat“* (Andreas Ammer, str. 333).

Pro vybrané německé tvůrce je důležitá angažovaná složka díla. Totalita, válečné konflikty a terorismus prostupují jejich realizacemi. Zajímavé je sledovat, jak se v Německu měnila paleta tabuizovaných témat. Do roku 1990, kdy kapitán fotbalové reprezentace Lothar Matthäus převzal pohár pro vítěze světového šampionátu, bylo v Německu nekorektní při fandění používat národní symboly. Mindrák z druhé světové války vystavil na dlouhá desetiletí stopku veřejným projevům nacionalismu. Nastal čas změny. *„Bumm, Bumm, Balla, Balla, Deutschland: Ja!“* hlásal náhle palcový titulek v Bildu. V devadesátých letech patřil mezi „zakázaná témata“ komunismus a teroristické útoky spjaté s Frakcí Rudé armády (RAF). Když kupříkladu Andreas Ammer se svým stálým spolupracovníkem, a jinak také bývalým členem Einstürzende Neubauten, FM Einheitem zkomponovali scénické dílo *Marx Engels Werke*, byli zcela zaskočeni negativními reakcemi publika. Nedávná zkušenost z reálného socialismu ještě nedokázala odstínit dílo Karla Marxe. Obdobně Ammer s FM Einheitem dopadli i při práci na projektu *Deutsche Krieger*, část o RAF *Ulrike Meinhof Enterprise* rozhlas odmítl vysílat. Čtvrtá, nezrealizovaná část Deutsche Krieger – *Lothar Matthäus Nachspiel* – se měla zabývat fotbalem.

Lukáš Jiřička napsal zásadní knihu věnovanou radioartu a hudebnímu divadlu. Pavel Klusák ve své recenzi pro Lidové noviny studii vytkl, že je přespříliš rozsáhlá a že důsledná redakce by ji trošku „seškrtala“. Nesouhlasím s ním, naopak si myslím, že by si zasloužila pokračování. Kupříkladu zaměřené na americký přístup k radioartu. Dobyvatelé akustických scén jsou důležitým počinem české hudební publicistiky a po jejich přečtení budou třeba mnozí hudebníci komponovat trošku jinak.

Ivo Mikšovský
autor je členem Nauzea Orchestra a píše pro VICE Česko/Slovensko

foto David Kolovratník